

Versterking Samenwerking

OPLEIDINGSSCHOOL
De Stedendriehoek

Mediation

Voorwoord

Deze uitgave bevat een samenvatting van het onderzoek dat de ontwikkelgroep Mediation heeft uitgevoerd in het kader van het project Versterking Samenwerking. Deze uitgave bevat tevens een aantal concrete producten die zijn ontwikkeld in het project.

Vanuit het thema Mediation hebben twee opleidingsscholen, namelijk rkbs Adwaita en ods de Branink samen met de pabo van Saxion, onderzoek gedaan naar mediation.

Scholen die op zoek zijn naar een manier om mediation in te voeren op de eigen school, kunnen gebruik maken van deze uitgave.

Voor meer informatie over dit onderzoek en andere onderzoeken die zijn gedaan in het kader van Versterking Samenwerking kunt u terecht op www.opleidingsschooldestedendriehoek.nl

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting van het onderzoek	4
Lessenserie mediation voor leerlingen	5
<i>Les 1 Introductie</i>	5
<i>Les 2: Opstokers en afbrekers</i>	8
<i>Les 3: Praten over gevoelens</i>	9
<i>Les 4: Luisteren</i>	12
<i>Les 5: Afkoelen</i>	14
<i>Les 6: Conflictoplossing</i>	17
Training mediators	21
<i>Training les 1</i>	21
<i>Training les 2</i>	22
<i>Training les 3</i>	22
<i>Training les 4</i>	23
Conflictpapier	24
Stappenplan mediation	25

Samenvatting van het onderzoek

De ontwikkelingslijn van Rkbs Adwaita en de odb De Branink is verschillend. De scholen zijn gezamenlijk gestart in het proces. Zij hebben eerst de beginsituatie bepaald. De scholen willen onderzoeken of sociale veiligheid vergroot wordt door gebruik te maken van mediation. De beginsituatie bleek verschillend voor beide scholen op het gebied van het schoolklimaat. Op Rkbs Adwaita is er nog geen gemeenschappelijke visie op sociaal emotioneel leren. Op odb de Branink is er een gezamenlijke visie op het sociaal emotioneel leren en wordt er gestart vanuit een positief schoolklimaat om bij de leerlingen het verantwoordelijkheidsgevoel en probleemoplossend vermogen te vergroten. Vervolgens zijn aparte deelvragen opgesteld voor beide scholen en is er literatuurstudie gedaan naar sociaal emotioneel leren. Een van de conclusies is dat je kinderen leert nadenken en praten over de eigen bijdrage aan mogelijke oplossingen (Scheltema 2012). Een andere conclusie is dat ouders belangrijk zijn in het proces om mediation in te bedden op school. De keuze van het boek 'Kinderen.. en hun rol als bemiddelaar' (Porro 2003) is gemaakt, omdat dit financieel en inhoudelijk het meest eenvoudig te realiseren is. De uitvoering voor beide scholen verliep verschillend. Waar Rkbs Adwaita bezig geweest is met de visie rondom sociaal emotioneel leren, heeft de Branink zich geconcentreerd op het invoeren van mediation. Rkbs Adwaita heeft zich bezig gehouden met een gedeelde visie en commitment van de leerkrachten. Odb De Branink is op zoek gegaan naar leerlingen die de rol als mediator wilden dragen. Deze leerlingen hebben een training gehad. Vervolgens zijn deze leerlingen ingezet in de school.

Toekomst:

De Branink heeft de doorgaande lijn bepaald; mediation is nu ook gestart in de onderbouw. De Rkbs. Adwaita bepaalt in de komende tijd haar visie op sociaal emotioneel leren.

Lessenserie mediation voor leerlingen

Kinderen en ... hun rol als bemiddelaar'' (Porro, 2003) is enkel een boek, een handleiding. In deze handleiding staat beschreven hoe leerlingen stapsgewijs vaardigheden aanleren die van belang zijn om allerlei conflicten op een goede manier op te lossen.

Rkbs. Adwaita en de Branink hebben te kennen gegeven dat zij willen werken met het boek "Kinderen en ... hun rol als bemiddelaar'' (Porro, 2003) tijdens dit onderzoek. Dit boek is een leidraad die zij inzetten naast hun andere sociaal emotionele methode.

Les 1 Introductie

Doel: het doel van deze les is dat de leerlingen te weten komen:

- wat een conflict is;
- hoe jij reageert op een conflict;
- welke gevolgen deze manier van reageren heeft op het conflict.

Materiaal:

- Het formulier 'Reacties op conflicten'.

1. Inleiding:

Start met formulier: 'Reacties op conflicten'.

2. Maak een 'conflictweb'.

in groepjes of klassikaal
(zie bijlage)

Vertel dat een conflict een ruzie of vechtpartij is over iets belangrijks. De meesten van ons hebben elke dag conflicten. Ik kan een conflict met mezelf hebben over wanneer ik mijn werk moet doen. Jij en je vriend kunnen een conflict hebben over de regels van een spel. Conflicten zijn er omdat we allemaal verschillend zijn en omdat we verschillende gedachten en gevoelens hebben. Dat hoort bij het mens zijn.

3. Geef voorbeelden van conflicten.

Geef voorbeelden van ruzies op straat, thuis, op school en in de klas (groepjes of klassikaal).

4. Introduceer drie manieren van reageren.

Manier 1: ontkennen

Meestal helpt de ontkenning van een conflict niet. Je vertelt de ander niet hoe je je voelt en wat je dwarszit en de ander kan ook niet weten wat er aan de hand is. Als er weer een conflict optreedt, gebeurt er waarschijnlijk hetzelfde. Je kunt vertellen dat ontkennen of negeren soms handig kan zijn als iemand je probeert te plagen. Soms stopt het plagen als je doet alsof het je niets kan schelen. Maar het kan ook gebeuren dat degene die geplaagd wordt toch boos of gefrustreerd wordt. Soms gaan pesters door als ze de eerste keer geen reactie hebben gekregen. Dus: af en toe helpt ontkennen om het conflict te stoppen maar soms maakt ontkennen het conflict juist erger.

Manier 2: vechten

Als je boos of overstuur bent, wil je soms iemand kwetsen of pijn doen; je zegt of doet iets gemeens of je probeert de ander te dwingen om jou je zin te geven. Soms zal de ander terugvechten. Je kunt zelf ook gekwetst worden en je kunt problemen krijgen. Meestal wordt het conflict erger omdat er geen oplossing komt. Later voel je je vaak rot en heb je spijt omdat je een vriend bent kwijtgeraakt. Soms zal de ander wel toegeven maar toch boos zijn en later proberen wraak te nemen of de vriendschap verbreken.

Manier 3 : uitpraten

Als je een conflict uitpraat, vertel je de ander wat je dwarszit en waarom je boos of van streek bent. Je zegt het zo dat je de ander niet de schuld geeft of kwetst. Vervolgens luister je naar wat de ander te zeggen heeft en ga je manieren verzinnen om het conflict op te lossen. Dat je allebei tevreden bent. Je vervelende gevoel verdwijnt en de vriendschap wordt sterker.

5. Vertel een verhaal

Een andere mogelijkheid om dit punt aan de orde te stellen is door een verhaal te vertellen. Het verhaal kan dan op drie verschillende manieren eindigen.

In groep 7 en 8 zouden de leerlingen zelf een conflict kunnen verzinnen en deze op de drie verschillende manieren kunnen laten eindigen.

Situatie: Het is pauze en Dirk speelt met een bal. Suzanne komt eraan en vraagt of ze mee mag doen. Dirk wil niet met haar spelen omdat ze vaak de bal vasthoudt of wegschopt en niemand meer aan de beurt komt.

Eerste manier: ontkennen

Dirk zegt daar niet over en zegt: 'Oké' en gooit de bal naar Suzanne. Zij stuitert de bal een paar keer en schopt hem dan naar het eind van het plein en rent erachteraan. Dirk haalt zijn schouders op en loopt weg.

Tweede manier: vechten

Dirk: 'Nee, je mag niet meedoen.'
Suzanne: 'Waarom niet?'
Dirk: 'Omdat je vals speelt.'
Suzanne: 'Niet waar. Geef me de bal, hij is niet alleen van jou, hij is ook van de klas.'
Dirk: 'Ik had hem het eerst.'
Suzanne (wil de bal afpakken): 'Ik wil ook aan de beurt komen, geef hem aan mij!'
Dirk: 'NEE!'
Zij vechten om de bal totdat een leerkracht ze uit elkaar haalt.

Derde manier: oplossen

Dirk: 'Nee.'
Suzanne: 'De bal is niet alleen van jou, hij is van de hele klas.'
Dirk: 'Ja, maar soms houd jij de bal vast en dan komt niemand aan de beurt.'
Suzanne: 'Ik zal de bal niet houden. Zullen we overgooien?'
Dirk: 'Oké.'

Ze gooien over totdat de pauze voorbij is.

6. Discussieer met de klas over de drie oplossingen aan de hand van de volgende vragen:

- a. Wat gebeurt er in de die verhalen?
- b. Hoe voelt Dirk zich?
- c. Hoe voelt Suzanne zich?
- d. Wat zal er de volgende keer gebeuren?
- e. Hoe doe jij het (op manier 1, 2 of 3)?
- f. Wat lijkt je een goede manier om het op te lossen?

7. Speel een conflict na

Speel in tweetallen een conflict uit. Speel de ruzie eerst op een manier uit waarbij er niets aan de hand lijkt. Ontken het conflict. Word dan boos en zoek vervolgens naar een oplossing waar je tevreden over bent.

1. Je hebt beloofd aan je vriend om samen te spelen in de pauze maar in de pauze loopt hij met iemand anders weg.
2. Je maatje heeft je gum geleend en nu is het weg.
3. Je buurman zit steeds met zijn voet tegen je tafel te tikken en daar heb je last van.
4. Je vriend vertelt aan anderen dat jouw moeder vreemde kleren draagt.

Je kunt de kinderen ook eigen voorbeelden laten bedenken.

8. Houd een kringgesprek

Wissel in een kringgesprek ervaringen uit met de leerlingen over de les.

- a. Praat met de leerlingen over de opgedane ervaringen
- b. Wat merk je als je verschillende manieren toepast om een conflict op te lossen?
- c. Wat zijn voordelen en nadelen van de eerste twee manieren?

Tip: Leer kinderen onderscheid maken. Als er een echte gevaarlijke situatie is op straat of thuis, dan is het verstandig het conflict te ontwijken om jezelf te beschermen. Geef voorbeelden wanneer je een conflict wel en wanneer je een conflict niet uit kunt praten.

We hebben allemaal de pest aan pesten. Op school doe je daar van alles aan. Vaak werk je met een anti-pestprogramma en natuurlijk besteed je er aandacht aan wanneer er in je groep gepest wordt. Aandacht besteden aan pesten kan ook op een moment dat er geen negatieve spanning heerst in de klas. Hoe doe je dat?

3 Tips

Gebruik een levensecht voorbeeld.

Heb aandacht voor zowel de pester als de gepeste én voor de toeschouwers die niets doen. Probeer leerlingen tot begrip te krijgen voor het perspectief van alle betrokkenen (de pester veroordelen is oh zo gemakkelijk, maar je leert er niets van).

Laat leerlingen denken/praten over wat ze zelf zouden kunnen doen in die concrete situatie, liefst in eerste instantie met z'n tweeën of in een kleine groep van maximaal 4 leerlingen.

En ik zei toch dat het nog nooit zo gemakkelijk was? Dat is het ook. Gebruik het

boek [Niemand](#). Laat leerlingen erin lezen, lees het voor, laat de afbeeldingen zien. Zo heb je direct de levensechte situatie bij de hand. Kijk achterin het boek en in de [gratis download](#) voor praktische activiteiten die je met je groep kunt doen (BAZALT).

Les 2: Opstekers en afbrekers

Doel:

Het doel van deze les is dat leerlingen te weten komen wat het effect is van afbrekers en opbouwers.

Materiaal:

- Een groot rood gekleurd hart.

1. Behandel de begrippen 'respect' en 'zelfbeeld'.

Ga in op de begrippen 'respect' en 'zelfbeeld'.

- Als je ruzies wilt oplossen zonder te vechten, betekent dat dat je respect moet leren hebben voor elkaar; ook al ben je allemaal verschillend. Vraag: 'Waar denk je aan bij het woord respect?'
- Schrijf het woord 'zelfbeeld' op het bord. Vraag: 'Wat komt er in je op als je dat woord ziet?' Laat een paar leerlingen de zin afmaken 'Ik ben iemand die.....' Geef zelf een voorbeeld met een positieve en een negatieve eigenschap van jezelf. Bijvoorbeeld: 'Ik ben iemand die goed kan luisteren, maar ook iemand die niet zo goed kan zeggen wat ze eigenlijk graag wil.'
- Hoe voelt iemand met een goed zelfbeeld zich en hoe voelt iemand met een negatief zelfbeeld zich?

2. Geef voorbeelden van afbrekers en opstekers

Leid de les als volgt in: soms zeggen we dingen tegen elkaar waardoor de ander verdrietig wordt. Bijvoorbeeld: 'Wat heb jij een rare schoenen aan.' De ander voelt zich dan gekwetst of gekleineerd. Dergelijke uitspraken noemen we afbrekers.

Een opsteker is een opmerking waardoor de ander zich blij voelt of zich gezien weet: 'Je hebt vast veel tijd aan die tekening besteed.'

Maak twee kolommen op het bord: afbrekers en opstekers. Vraag de leerlingen zelf voorbeelden te geven van beide. Vraag: 'Hoe voel je je als je vaak afbrekers krijgt?' En hoe als je veel opstekers krijgt?' Vertel het verhaal van Maria in eigen woorden of vertel een soortgelijk verhaal over iemand die net zo oud is als de leerlingen. Bij elke afbreker scheur je een stukje van het grote rode hart af. Op het eind van het verhaal ligt het hele hart in stukken.

Het verhaal van Maria

*Op een morgen stond Maria niet direct op toen haar moeder haar riep.
Tenslotte kwam haar moeder schreeuwend haar kamer in: 'He, lui!ak, schiet nou eens op!' (stukje hart weg). Ze stond op en trok haar lievelingskleren aan.
Haar oudere zus kwam binnen en zei: ga je in die vodden naar*

school?’(scheur) Ze ging verder met haar haar. Toen ze bij het ontbijt naar beneden kwam, keek haar vader haar met grote ogen aan en zei: ‘Wat heb jij in godsnaam met je haar gedaan? Dat lijkt nergens op!’(scheur) Maria was echt laat voor school, Ze at snel haar ontbijt nam het laatste restje cornflakes nadat haar broer al twee keer had genomen. Hij zei: Jij maakt ook altijd alles op, je bent een egoïst, nu heb ik hemaal niks meer!’(scheur) Ze pakte vlug haar rekenhuiswerk waar ze de vorige middag uren aan had gewerkt, en racete met de papieren in haar hand naar school. Onderweg struikelde ze over een stoeptegelen en verloor haar evenwicht; haar werk vloog uit haar handen en viel in een vieze plas. Een chagrijnig kijkende vrouw die langsliep en zag wat er gebeurde zei: ‘Eigen schuld, meisje! Waarom loop je ook niet gewoon rustig?’(scheur) Toen ze in de klas kwam, was de juf al begonnen. Zodra ze begreep dat Maria haar werk niet bij zich had zei ze: ‘Maria, je moet echt beter je best doen. Als je je werk niet doet, leer je niets, Ik moet nodig eens met je ouders gaan praten.’(scheur) Tijdens de pauze stak iemand een voet uit en ze struikelde en viel. (scheur) De andere kinderen begonnen te lachen. (scheur) Op weg naar huis kwam Maria langs de supermarkt en kocht daar een koek. De man achter haar in de rij zei: ‘Nou, lekker gezond, jij hebt zeker je brood weggegooid op straat!’(scheur)

Bespreek het verhaal aan de hand van de volgende vragen:

- Hoe denk je dat Maria zich voelt?
- Waarom?
- Wat zal het effect zijn als ze elke dag zo behandeld wordt?

Vertel het verhaal nog een keer en vraag of de leerlingen hun vinger willen opsteken bij elke afbreker en er een opsteker voor in de plaats willen verzinnen.

Hoe je je voelt, hangt er dus van af hoe je door anderen behandeld wordt of hoe mensen tegen je praten.

Vraag: Kun je zelf voorbeelden bedenken van afbrekers of opstekers die je gekregen hebt?

Laat ieder kind zijn buurman of buurvrouw een opsteker geven!

Les 3: Praten over gevoelens

Doel

Het doel van deze les is dat de leerlingen te weten komen:

1. wat ik-boodschappen zijn;
2. hoe ze gevoelens en behoeften op een assertieve, niet bedreigende manier kunnen uiten.

Materiaal

1. de poster met ik-boodschappen
2. de poster met het zesstappenplan

1. 'Praat met elkaar en luister naar elkaar'

Laat de poster met het zesstappenplan zien. Stap 2 is in de vorige les behandeld. We zijn nu toe aan stap 3. Vertel de leerlingen dat je naar degene die je van streek heeft gemaakt toe kan gaan en dat je hem of haar kunt vertellen hoe je je voelt en wat je dwarszit.

Laat de leerlingen dit oefenen. Geef zelf enkele voorbeelden:

- 'Janneke, Tim heeft je stift gebruikt zonder het te vragen. Je was heel kwaad want het was je lievelingsstift. Je bent nu afgekoeld. Ga naar Tim toe en vertel hoe je je voelt.'

2. Het verschil tussen jij-boodschappen en een ik-boodschap.

Als je iemand wil vertellen hoe je je voelt, kun je een ik-boodschap en een jij-boodschap geven.

Rollenspel met een jij-boodschap en een ik-boodschap

Speel met de leerlingen een rollenspel:

'Ik ga de rol spelen van iemand die boos is en jullie spelen de rol van iemand door wie ik van streek ben. Ik zit voor de klas met een puzzel voor me en vraag een leerling als tegenspeler. Ik ben een puzzel aan het maken en jij kijkt over mijn schouder mee. Je ziet waar één van de stukjes past, dus die pak je op en je legt hem op zijn plaats. Ik word boos en schreeuw: 'Hou op, jij verpest altijd alles, ga weg!'

Vraag het kind: 'Hoe voel je je als dat tegen je gezegd wordt? Wat denk je dat er hierna gebeurt?'

Speel het spel nog een keer:

'Nu gebeurt hetzelfde, alleen geef ik nu een ik-boodschap. Dus ik puzzel en jij legt het stukje op zijn plaats. Ik haal diep adem en zeg dan: 'Ik vind het vervelend als je aan mijn puzzel komt want ik wil het graag zelf doen.'

Vraag het kind: 'Hoe voel je je nu? Wat zou hierna kunnen gebeuren?'

Vat samen wat uit het rollenspel blijkt; 'Jij-boodschappen maken vaak dat je het gevoel hebt de schuld te krijgen of dat je beoordeeld wordt omdat je iets fout doet. Het zijn meestal afbrekers. Vaak wordt je dan boos of je gaat je verdedigen. Het is heel moeilijk om dan nog te horen wat iemand zegt en je wil al helemaal niet je gedrag veranderen. Soms zegt iemand niet 'jij', maar blijkt het toch om een jij-boodschap te gaan, bijvoorbeeld: 'Ik vind je stom' of 'stop ermee'= jij moet stoppen.

Een ik-boodschap maakt duidelijk hoe je je voelt zonder dat je de ander de schuld geeft. Je neemt zelf de verantwoordelijkheid voor je gevoelens en voor wat je dwarszit. Als een ander je boodschap hoort, kunnen ze zich vervelend voelen omdat ze je van streek hebben gemaakt, maar ze voelen zich niet door jou beoordeeld. Een ik-boodschap maakt het makkelijker om te luisteren naar de ander en om te veranderen. Als je een ruzie uit wilt praten, kun je het beste ik-boodschappen gebruiken.

3. Ik-boodschappen

Een voorbeeld van een ik-boodschap is: 'Ik voel me geïrriteerd als je me onderbreekt omdat ik dan niet meer weet wat ik wou zeggen.'

Een ik-boodschap bestaat uit drie delen: gevoel – gedrag – gevolg.

Gevoel

Vertel de leerlingen dat ze moeten beschrijven wat ze voelen, bijvoorbeeld;

- Ik voel me boos
- Ik voel me verdrietig
- Ik voel me beschaamd
- Ik voel me rot
- Ik voel me bang
- Enzovoort

Gedrag

Vertel de leerlingen dat ze moeten beschrijven waar het gedrag of de gebeurtenis over gaat en wat ze vervelend vinden of niet willen. Laat ze de woorden zoals 'altijd' en 'nooit' vermijden. Bijvoorbeeld: 'Ik voelde me rot toen jij in de pauze de bal afpakte waar Pieter en ik mee aan het spelen waren.' Dat is veel beter dan: 'Jij pakt altijd de bal af.' Zelfs als dat zo is, weet iemand altijd wel een voorbeeld aan te dragen waarbij dat juist niet gebeurde en dan gaan de leerlingen daarover met elkaar in discussie.

Gevolg

Vertel de leerlingen dat ze moeten beschrijven wat het gedrag voor hen betekent, zo eerlijk en precies mogelijk. Ze moeten niet overdrijven maar het ook niet minder maken dan het is.

Het mooiste is wanneer een ik-boodschap een driedelige boodschap uitdraagt.

Ik voel me(gevoel) als (gedrag of gebeurtenis) want dan (gevolg voor mij)

In het begin zullen de leerlingen het moeilijk vinden om dergelijke zinnen te gebruiken, maar als je dit vaak met ze oefent, vinden ze vanzelf de woorden die bij hen passen.

Je kunt ze een aantal voorbeelden geven van korte formuleringen van ik-boodschappen:

- Ik vind het vervelend als je omdat
- Ik voel meals je
- Als je, voel ik meomdat
- Het is een probleem voor mij als je omdat
- Het ergert me als je omdat
- Ik zou het fijn vinden als je
- Ik wil graag
- Zou je alsjeblieft
- Voor mij is het belangrijk

4. Dramavormen

Jij verzint een aantal situaties en daarvoor verzinnen de leerlingen een ik-boodschap. Afhankelijk van de leeftijd kun je ze de situatie laten spelen, maar je kunt ze ook een verhaal laten schrijven.

Lees/speel een aantal situaties voor en kies een mooie ik-boodschap uit die de leerlingen hebben gevonden. Schrijf die op het bord.

Voorbeelden van mogelijke situaties;

- Je hebt een boek uitgeleend en je krijgt het terug met vetvlekken erin.
- Bij het water drinken in de klas dringt iemand voor.
- Bij het hardlopen in de gymles word je voor 'slome' uitgescholden.
- Je moet samenwerken en de ander speelt de baas en luistert niet naar jou.
- Je hebt afgesproken voor de pauze met je vriendin en ze gaat met een ander spelen.

Je kunt ik-boodschappen ook oefenen door positieve situaties aan te dragen. Een voorbeeld van een positieve ik-boodschap is: 'Ik was zo blij dat je daarnet alle modder hebt opgeruimd, want nu kan ik toch op tijd alle knutselspullen voor de les klaar zetten.'

5. Momenten om te praten

Besprek wanneer en hoe je over je gevoel van gekwetstheid kunt praten. Vertel de leerlingen dat als ze willen dat iemand begrijpt wat ze dwarszit, ze die ander met respect moeten aanspreken, anders volgt er een nieuw conflict. Ook moeten ze erop letten dat ze het juiste moment kiezen.

Besprek met de leerlingen wat een goed moment en wat een slecht moment is. Het moment moet zowel goed voor jou als voor de ander zijn. Laat aan de leerlingen zien wat er gebeurt als jijzelf over je gevoelens wilt praten maar de ander is nog erg boos over wat er gebeurd is. Ze kunnen dit ook in een rollenspel naspelen.

Praat nog even met ze na:

- Hoe voelde je je toen je het wilde uitpraten en de ander boos wegliep?
- Hoe pak je het de volgende keer aan?

Les 4: Luisteren

Doel:

Het doel van deze les is dat de leerlingen te weten komen:

- wat goed en slecht luistergedrag is;
- hoe ze goed luisteren kunnen oefenen;
- hoe ze verband kunnen leggen tussen goed luisteren en het stappenplan uit dit boek.

Materiaal

Er wordt gebruik gemaakt van de volgende materialen:

- de poster met het zesstappenplan.

Lesvormen

Hieronder geven we drie mogelijke lesvormen die geschikt zijn voor de les 'luisteren'.

1. Introductie

Vertel de leerlingen dat we de volgende keer met stap 2 van het stappenplan zijn begonnen: praat met elkaar en luister naar elkaar. Laat ze het stappenplan nog een keer zien. Vertel dat de leerlingen hebben gezien waar ze op moeten letten als ze praten over iets wat ze vervelend (of leuk) vinden. Vandaag gaan ze leren waar ze op kunnen letten wanneer ze luisteren naar wat een ander wil zeggen.

Verdeel de leerlingen in tweetallen en laat ze elkaar vertellen waarom ze vinden dat luisteren belangrijk is. Dit kan natuurlijk ook in groepjes of klassikaal.

In de nabespreking kun je het volgende vertellen. Je kunt door te luisteren informatie krijgen, leren, erachter komen hoe iemand zich voelt of wat iemand graag wil, samen genieten en plezier hebben, je dichtbij iemand voelen.

2. Oefeningen

Vertel de leerlingen het volgende. Je praat met iemand over iets wat belangrijk voor je is. Hoe weet je of je vriend(in) luistert? De oefeningen die we nu gaan doen helpen je te ontdekken of iemand luistert of niet.

Slecht luisteren – Voordoelen

Zeg dat wat je doet niet persoonlijk bedoeld is maar dat je iets wilt voordoen. Zeg: 'Iemand van jullie gaat me iets vertellen over zijn of haar hobby en ik doe alles om te laten merken dat ik niet echt luister.' Zodra het kind begint met vertellen, reageer je bijvoorbeeld als volgt: je vertelt direct over een eigen ervaring ('ja, dat heb ik ook wel eens gehad...'); je begint over een ander onderwerp ('wist je trouwens dat ...'); je praat gevoelens weg ('ah, kom dat is toch niet zo erg...'); je laat door gebaren merken dat je niet geïnteresseerd bent (kijkt uit het raam, tikt met je voet/vingers, kijkt op je horloge, bestudeert je nagels).

Bespreek de oefening na met de leerling in kwestie en met de klas. Vraag: 'Hoe voelde je je? Waaraan merkte je dat ik niet goed luisterde?'

Slecht luisteren – Zelf oefenen

Vorm tweetallen: leerling 1 vertelt iets aan leerling 2 over zijn favoriete film, boek of cd en leerling 2 doet alles wat hij kan verzinnen om te laten merken dat hij niet luistert. Na een paar minuten vraag je hen elkaar te vertellen hoe ze zich voelden in hun rol.

Vraag: 'Hoe wist je dat de ander niet luisterde? Aan welk gedrag merkte je het?'

Draai daarna de rol om. Vervolgens kun je met de klas een lijst maken van zaken die wijzen op slecht luistergedrag.

Goed luisteren – Zelf oefenen

Je kunt deze oefening vervolgens door 2 leerlingen laten doen.

Vraag aan de klas wat volgens hen kenmerken zijn van goed luistergedrag. Schrijf de antwoorden op het bord. Denk aan zaken als: oogcontact, open houding, iets naar voren, knikken, geïnteresseerd vragen stellen, uit laten spreken, begrip tonen, informatie vragen.

3. Het verband tussen goed luisteren en het stappenplan

Vraag de leerlingen: hoe luister je meestal als je ruzie hebt? Waarom is dat zo denk je?

Meestal kun je niet goed luisteren als je ruzie hebt. Je denkt dat maar één van jullie gelijk kan hebben. Als je luistert, heb je het gevoel dat de ander denkt dat je het met hem eens bent, dat hij gelijk heeft. Dan geef je toe dat jij ongelijk hebt. Dus luisteren voelt soms als verliezen.

Vertel de leerlingen dat als je luistert naar een ander en zijn standpunt begrijpt, dat niet hoeft te betekenen dat je het ermee eens bent.

Je kunt luisteren naar de ander zonder je eigen zienswijze op te geven. Het kan zijn dat beide standpunten waar zijn, afhankelijk van het perspectief dat je kiest.

Bespreek met de leerlingen waarom goed luisteren belangrijk is in een conflictsituatie. In plaats van te ruziën over wie gelijk heeft, is het beter om te luisteren naar elkaar en uit te vinden wat jij voelt en wat jij graag wilt en wat de ander voelt en de ander graag wil. Vervolgens kun je een oplossing zoeken waar jullie allebei tevreden mee zijn.

Les 5: Afkoelen

Doel

Het doel van deze les is dat de leerlingen te weten komen:

- dat woede en frustraties normale gevoelens zijn die ze moeten leren herkennen en accepteren en die horen bij een conflict;
- dat afkoelen een effectieve, vreedzame manier is om heftige gevoelens even de ruimte te geven, en dat afkoelen een belangrijk stadium is bij het oplossen van conflicten;
- welke manieren zijn er om af te koelen;
- waar de afkoelplek in de klas is.

14

Materiaal

Er wordt gebruikgemaakt van de volgende materialen:

- de poster met regels uit hoofdstuk 3;
- de poster met het zesstapenplan uit hoofdstuk 2;
- eventueel een poster met een persoonlijk afkoelverhaal.

Daarnaast is er materiaal nodig om de eventuele afkoelplek in te richten. Denk aan een lekkere stoel, een kamerscherm o.i.d.

Lesvormen

Hieronder geven we vier mogelijke lesvormen die geschikt zijn om het begrip 'afkoelen' toe te lichten.

1. Stel vragen

'Hoe voel je je?'

Laat de leerlingen zich indenken wat ze voelen als ze boos of gefrustreerd, gekwetst, beledigd, bang of beschaamd zijn. Bespreek met ze wat ze voelen als ze zin hebben iemand pijn te doen of iets gemeens te zeggen, of als ze huilen, boos op iemand worden, of als iemand ze pijn doet.

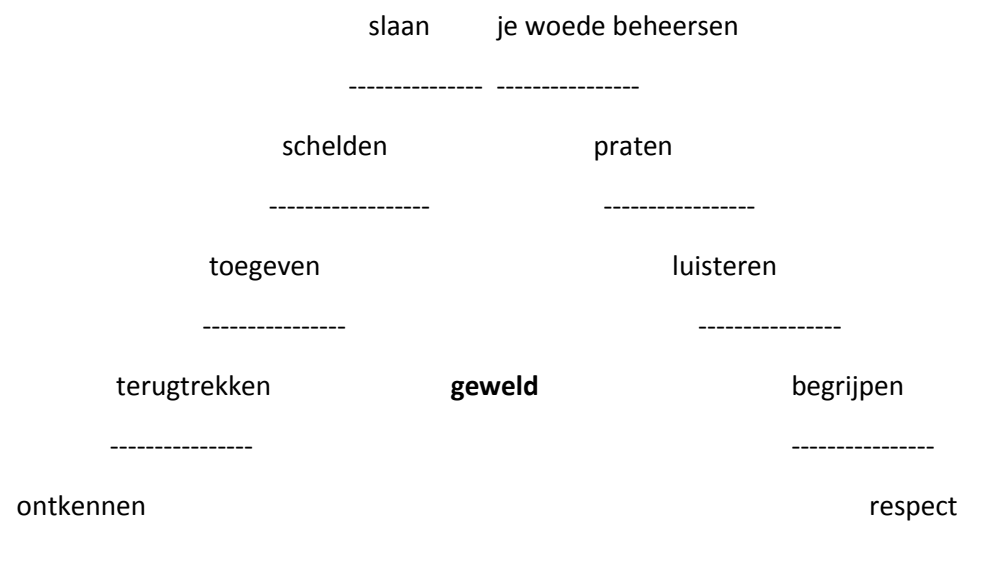
'Wat maakt jou boos?'

Vertel de leerlingen dat hun gevoelens normaal zijn. Boosheid is een signaal dat er iets fout zit. Vertel dat kwaadheid aangeeft dat er iets moet veranderen. Het is normaal dat je kwaad kan worden als iets niet goed loopt. Iedereen is wel eens boos. Vraag de leerlingen of ze voorbeelden kunnen bedenken van dingen of situaties waar zij boos over worden.

'Hoe kun je laten zien dat je boos bent?'

Praat over de verschillende manieren om boosheid te laten zien. Er zijn, grofweg, twee mogelijkheden; je kunt zo boos worden dat het conflict groter wordt of je kunt je boosheid gebruiken om uit te zoeken waar het conflict over gaat en hoe je het conflict op kunt lossen. Noem voorbeelden van woede tonen die het conflict erger maken en voorbeelden van je woede gebruiken om het conflict op te lossen. Gebruik hierbij de conflictladder die hieronder staat afgebeeld.

Teken een conflictladder: links van onder naar boven: het wordt erger; rechts van boven naar beneden: het wordt minder.

2. Vertel een verhaal

Vertel de leerlingen dat er een andere manier is om iets te doen met je boze gevoel: ga naar degene toe met wie je het conflict hebt en praat het uit.

Neem de poster met het zesstappenplan (zie hoofdstuk 2). Vertel dat de eerste stap van een conflictoplossing is: 'stop en koel af'. Dit betekent dat je jezelf tegenhoudt om iets te doen wat jou en/of een ander pijn kan doen en dat je de tijd neemt om af te koelen tot je weer gewoon (niet boos) kunt praten en weer helder kunt denken.

Vertel het verhaal van 'De pet van Peter' of een ander verhaal, waarbij je laat zien hoe de methode van het afkoelen werkt.

De pet van peter

Peter heeft een nieuwe pet gekregen voor zijn verjaardag en hij wil hem heel graag aan zijn vrienden op school laten zien. Als hij op school komt, rent Aron naar hem toe, pakt zijn pet af en gooit hem naar Milou. Milou vangt hem en gooit hem weer naar Aron. 'Hé, geef mijn pet terug, hij is net nieuw,' roept Peter, terwijl hij erachter aan rent, maar ze stoppen niet. Hoe vaker ze gooien, hoe bozer Peter wordt. Hoe bozer Peter wordt, hoe leuker Aron en Milou het lijken te vinden.

Peter stopt met schreeuwen en achter ze aanlopen, loopt naar binnen, gaat naar de kraan en drinkt twee bekertjes water achter elkaar. Dan gaat de bel. Als hij in de rij gaat staan om de klas in te gaan, zet Aron de pet op zijn hoofd.

Peter is zo kwaad op Aron dat hij de hele morgen uit zijn buurt blijft. Vlak voor de pauze loopt hij naar Arons tafel en zegt:

'Ik vind het vervelend als je mijn pet afpakt, doe dat niet nog een keer, oké?'

Aron haalt zijn schouders op: 'het was maar een spelletje.'

Dat is het eind van het conflict.

Naar aanleiding van bovenstaand verhaal kun je de volgende vragen gebruiken om met de leerlingen te praten over de methode van het afkoelen:

- Wat denk je dat er gebeurd was als Peter niet naar binnen was gelopen?
- Wat gebeurde er met Peters gevoel toen hij water dronk?
- Waarom is afkoelen belangrijk?
-

3. Ga op zoek naar afkoelmethoden

Bedenk samen met de leerlingen afkoelmethoden: 'Hoe kun je jezelf helpen om af te koelen als je van streek bent?'

Allerlei ideeën die je uit de buurt halen van het conflict, of je afleiden, kunnen op een effectieve manier kalmerend werken: tot tien tellen, een paar keer diep ademhalen, water drinken, een rondje rennen op het plein, een tekening maken, je voorstellen dat je woede met een wolk via je kruin verdampt, met een

vriend(in) of volwassene die je begrijpt praten. Als Eskimokinderen zich gespannen voelen, moedigt men ze aan om naar een vogel of een vis te staren. Dat haalt ze weg uit de situatie die ze vervelend vinden, net zoals een vogel weg kan vliegen of een vis weg kan zwemmen. De leerlingen kunnen leren dat ze later weer terug kunnen komen bij het conflict, net zoals een vogel of vis terug kan komen.

Niet alle manieren die bedacht worden kunnen op school worden toegepast. Een stukje lopen kan een goed idee zijn, maar op school moeten daar wel goede afspraken over gemaakt worden. Je gaat graag op je bed liggen met je favoriete muziek, maar op school gaat dat niet.

Bedenk manieren om af te koelen in de klas. Oudere kinderen mogen misschien achter de computer of naar de mediatheek. Jongere kinderen vinden een afkoelplek in de klas fijn. Verzamel ideeën met betrekking tot de inrichting van zo'n afkoelhoek; denk aan een deken, een boek, tekenmateriaal, een lekkere stoel, etc.

4. Herken de signalen

Sommige leerlingen reageren zo snel als ze kwaad zijn dat ze zich niet meer realiseren dat ze een keuze hebben. Ze kunnen niet bedenken dat het tonen van agressief gedrag niet in hun belang is. Een gesprek kan helpen ze opmerkzaam te maken wanneer ze boos aan het worden zijn en ze kunnen leren hoe dit proces afgeremd kan worden.

- Help ze vroege tekenen van boosheid te herkennen: 'Hoe weet je dat je kwaad wordt? Wat gebeurt er in je lichaam?' Geef zelf voorbeelden: je voelt je alsof je iemand pijn wil doen; je hart bonst; je spieren spannen zich; je adem wordt sneller; je gezicht wordt warm; je vuisten ballen; er zit een brok in je keel of een knoop in je maag; je kaken spannen zich.
- - Vraag leerlingen: 'In welke situaties voel je je agressief of kwaad of gekwetst?' 'Wat doe je meestal als je kwaad wordt?'
- - Noem een paar manieren om af te koelen. Wat vinden leerlingen de beste manier? Laat de leerlingen enkele manieren uitproberen als ze nog niet weten wat voor hen de goede manier is.

Les 6: Conflictoplossing

Doel

Het doel van deze les is dat de leerlingen te weten komen:

- hoe ze hun conflict in termen van behoeften kunnen vertalen;
- hoe ze kunnen brainstormen;
- hoe ze via het doorlopen van alle oplossingen de beste kiezen;
- hoe ze een plek kunnen creëren voor het uitpraten;
- wat de regels van het uitpraten zijn.

Materialen

Er wordt gebruikgemaakt van de volgende materialen:

- voor oudere kinderen: de poster met het zesstappenplan (zie hoofdstuk 3);
- het werkblad voor brainstormen (zie hoofdstuk 3);
- de poster met regels (zie hoofdstuk 3).

Lesvormen

Hieronder geven we vijf mogelijke lesvormen die geschikt zijn voor de lessenreeks 'oplossingen zoeken'. Deze lessenreeks is bedoeld voor oudere kinderen (zeven tot en met 12 jaar).

1. Behandel stap 3: zoek uit wat de behoeften zijn

Een conflict ontstaat vaak omdat mensen verschillende behoeften hebben, verschillende dingen willen. Laat aan de leerlingen zien hoe je erachter kunt komen wat een behoefte is. Bijvoorbeeld: ik zit werk na te kijken, jullie zijn aan het werk en twee leerlingen voor mij zitten te praten. Dat is een probleem voor mij want zo kan ik me moeilijk concentreren. Ik heb stilte nodig om na te kunnen kijken. Dat is mijn behoefte.

Als ik een conflict zó wil oplossen dat we allebei tevreden zijn, dan moet ik uitvinden wat jouw behoefte is. Vraag aan de leerlingen wat de behoefte van de leerlingen zou kunnen zijn die aan het praten zijn. Bijvoorbeeld: ze snappen de opdracht niet en overleggen erover, of ze vinden het fijn om samen te praten.

Vat het conflict samen in termen van behoeften. Door naar de behoeften van de docent en van de leerlingen te kijken, begrijpen we het conflict.

Schrijf op het bord: ik wil graag rust voor het nakijken; de kinderen willen graag overleggen.

2. Behandel stap 4: bedenk veel oplossingen

Als we weten wat alle partijen willen, is het tijd voor de brainstorm.

Vertel de leerlingen nog eens kort wat brainstormen is. Brainstormen is een manier om op zoveel mogelijk ideeën te komen. De spelregel is dat we zoveel mogelijk ideeën verzamelen en dat in principe alle ideeën goed zijn. Je mag tijdens het brainstormen geen enkele oplossing afkeuren,

Laat de leerlingen ideeën verzamelen om een bepaald conflict op te lossen, bijvoorbeeld het conflict dat in les 1 aan de orde kwam. Bedenk zoveel mogelijk ideeën: leuke, domme, slimme, gekke, alles mag.

Geef de leerlingen even de tijd. Laat ze eventueel in tweetallen werken om op gang te komen, en verzamel dan alle ideeën op het bord. Moedig iedereen aan om mee te doen.

Een extra oefening: stel je voor dat het dak van jullie lokaal lekt. Dat is heel vervelend, want nu worden de boeken nat, dan weer de schriften. Er is geen geld om het dak te laten repareren.

Een vader van een van de leerlingen op school heeft een viltstiftenfabriek. Hij heeft iets voor jullie. Bij de laatste productie is er iets misgegaan en alle doppen zijn net even te groot zodat ze van de viltstift afvallen. Jullie mogen deze doppen hebben. Het zijn er 100.000. Verin iets om deze doppen te kunnen verkopen, zodat van de opbrengst jullie dak gerepareerd kunnen worden.

- Laat een viltstift dop zien, of geef alle groepjes een dop.
- Je kunt klassikaal ideeën verzamelen of de leerlingen vragen twee aan twee in tien minuten minstens twintig ideeën op te schrijven. Benadruk dat in dit stadium alle ideeën goed zijn! Help ze klassikaal op gang. Een dop kan gebruikt worden als bloemenvaasje voor in het poppenhuis, als verzamelpotje voor melktanden, als pionnetje voor een spel, als stempel, etc.

3. Behandel stap 5: kies het idee dat iedereen het beste vindt

We gaan nu weer terug naar het conflict tussen jou en de pratende leerlingen in de klas. De leerlingen hebben oplossingen verzonnen voor de manier waarop dit conflict opgelost zou kunnen worden. Bespreek elk idee. Gebruik het brainstormformulier. Naast elk idee staan twee gezichtjes getekend: 'jij' en 'zij'. Vertel de klas dat jullie samen de beste oplossing gaan kiezen. Dus we gaan de voorgestelde ideeën allemaal na en tekenen bij elke oplossing twee lachende monden (zowel ik als de twee kinderen vinden het een goed idee) of één lachende en één pruilende mond (de één vindt het wel een goed idee, de ander niet) of twee pruilende monden. Een rechte streep in het gezichtje betekent: gaat wel, geen fantastisch idee, maar wie weet werkt het wel.

Stel dat één van de leerlingen met de oplossing komt: de leerlingen mogen niet meer praten. Dat vinden de leerlingen niet zo'n goed idee en jij wel, dus dan wordt er één pruilende mond en één lachende mond getekend.

Welk idee is het beste voor allebei? Zet een uitroepteken bij elk idee waar twee lachende monden bij staan.

In de volgende stap kun je beslissen welke van die win-winideeën je in je plan opneemt. Een voorbeeld van zo'n oplossing zou kunnen zijn: als je wilt overleggen, mag je zonder praten naar de gang lopen, daar even overleggen en dan zachtjes weer terugkomen.

4. Behandel stap 6: maak een plan en voer het uit

In deze laatste stap laten we zien hoe we ervoor kunnen zorgen dat we onze goede oplossingen ook echt uit gaan voeren.

Stel open vragen aan de leerlingen om de oplossing specifiek en concreet te maken.

Vraag bijvoorbeeld: welk idee of welke ideeën willen we in ons plan opnemen? Wat moet er eerst gebeuren en wat dan? Wie gaat wat doen? Wanneer? Waar?

Bij een goede oplossing leveren beide partijen een bijdrage en ze zorgen ervoor dat aan de behoeften van beiden tegemoet wordt gekomen.

In het bovenstaande conflict kan het plan zijn: ik zorg dat er een tafeltje op de gang komt waar de leerlingen even kunnen zitten. De leerlingen maken een bordje. De ene kant rood en de andere kant groen. Dit bordje komt in de klas te hangen. Bij groen zijn de tafeltjes vrij, bij rood moet je wachten.

Er staat een wekker/zandloper op de tafel zodat je weet hoe lang je er al zit. Na een afgesproken aantal minuten moet je weer terug naar de klas.

Nu gaan we doen wat we afgesproken hebben en merken we of het werkt.

Stel je voor dat het geen goed plan was; het werkte niet goed. De leerlingen vinden het vervelend op de gang te praten; het is er erg koud en ongezellig. Bespreek met de leerlingen wat je nu moet doen. Je kunt weer op de lijst met ideeën kijken om te zien of er nog een idee met een uitroepteken is, een oplossing waar beide partijen tevreden over zijn. Bijvoorbeeld: er komt achter in de klas een tafeltje waar je naar toe mag lopen en zachtjes mag overleggen.

Als er geen goed idee is, ga je terug naar stap 2 en kijk je wat het conflict eigenlijk is, zowel voor jou als de ander. Vervolgens doorloop je alle stappen van het stappenplan opnieuw.

5. Behandel de regels van 'uitpraten'

Vertel de leerlingen dat als ze iets uitpraten het belangrijk is dat ze bij dat uitpraten de regels volgen. (zie hoofdstuk 3). Pak de poster met de regels erbij, lees elke regel voor en praat erover met de leerlingen.

- Regel 1: Behandel elkaar met respect. Wat betekent de regel? Waarom is het een goede regel?
- Regel 2: Luister naar elkaar zonder te onderbreken. Wat betekent de regel? Waarom is het een goede regel?
- Regel 3: Werk samen aan een oplossing voor het conflict. Wat betekent de regel? Waarom is het een goede regel?

Benadruk het belang van de regels door duidelijk te maken dat alleen leerlingen die zich aan de regels houden mee kunnen doen met het stappenplan.

Training mediators

Op school wordt gewerkt met een conflicthoek waar de getrainde mediators en de betrokkenen het conflict proberen op te lossen door middel van het stappenplan uit de bemiddelaarshandleiding. (Porro, 2003). Hieronder vindt u een training die wordt gegeven aan de mediators.

Training les 1

Nodig: 6 x mediatorhandleidingen

17 x bijlage

17 x pen

6 x poster met regels

Leerlingen beantwoorden een paar vragen. (zie hieronder).

Samen de antwoorden bespreken. **(15 min.)**

Korte uitleg van hoe en wanneer.

Handleiding mediator bespreken (10 min.)

Rollenspel (15 min.)

Checklist starten met bemiddelen doornemen. (20 min.)

Naam:

Groep:

Wat ontzettend fijn dat jij mediator wil worden op de Branink.

Dit is een heel belangrijke taak binnen de school. Jij gaat leren hoe je samen een conflict op kunt lossen.

Eerst een paar vragen:

1. Waarom wil jij mediator worden?
2. Waarom ben jij geschikt om mediator te zijn?
2. Welke verwachting heb je?

Rollenspel:

Verdeel de klas in groepen van 3 en vraag iedereen een getal te kiezen van 1 tot 3 en vertel het volgende: de nummers 1 zijn mediators. De nummers 2 spelen de rol van Joeri. Joeri heeft een gum nodig en ziet toevallig dat er een op de grond ligt.

Nummers 3: jullie spelen Tanja's rol. Je bent je gum kwijt en je ziet dat Joeri het heeft. Je vindt het niet leuk als anderen je spullen pakken zonder het te vragen. De mediator helpt Joeri en Tanja met zesstappenplan. Gebruik daarbij jullie handleiding.

Degene die Joeri en Tanja spelen, jullie kunnen elke oplossing bedenken die je wilt, maar houd je aan de regels en werk samen.

Draai de rollen om en doe een rollenspel met een ander voorbeeld tot iedereen mediator is geweest.

Het is voor leerlingen soms moeilijk om zich aan de regels te houden bij het oplossen van conflicten. Ook de mediator kan dit een moeilijke taak vinden. Laat de mediator de poster met regels erbij houden als hij bezig is met conflictbemiddeling.

Leg er de nadruk op dat het zijn of haar taak is om ervoor te zorgen dat de medeleerlingen zich aan de regels houden. Uitpraten werkt alleen als mensen elkaar met respect behandelen en hun conflict echt willen oplossen.

Training les 2

- Terugkijken naar afgelopen maandag, ervaringen.
- Gevoelens
 - Spiegelen: Loop door elkaar door de ruimte
 - Een krijgt een kaartje met een gevoel
 - Beeld dit gevoel uit
 - De rest spiegelt en doet dus net zo
 - Dan: de rest gaat dit gevoel overdrijven
 - Bedenk welk gevoel je krijgt als je dit zo doet
- Wat mensen vooral onthouden (afbeelding)
 - Lichaamstaal
 - Stem
 - Woorden

Case oefenen, laten zien aan elkaar.

Training les 3

- **Open en gesloten vragen**
 - voorbeeld van een open vraag
open vraag begint met: wat, hoe, wanneer, wie, waardoor, waarmee,....
(hoe heb je dat gedaan?)
 - voorbeeld van een gesloten vraag
gesloten vraag begint met een werkwoord en wordt beantwoord met ja of nee.
(Vind je kranten bezorgen leuk?)

Hoe maak je de volgende vragen **open**:

1. Was je vakantie leuk?
2. Zijn je muzieklessen saaiër dan vorig jaar?
3. Denk je dat het dan wel goed gaat?
4. Was het zijn schuld?

- **Lichaamstaal oefenen (telkens 2 min.)**
 - 3 groepjes: drie vertellers, drie interviewers en drie observatoren
Groep 1 vertelt over vakantie
Groep 2 luistert
Groep 3 observeert
- **Luisteroefening**
 - A vertelt over zijn vakantie
 - B luistert eerst goed, 1 min.
 - Daarna niet meer luisteren, onopvallend

Hoe voer je een goed gesprek?

Lichaamstaal

Vragen stellen

Luisteren

Samenvatten

Training les 4

23

Open vragen

Hier werd ik een keer heel boos over

- Interview elkaar
- Stel zoveel mogelijk open vragen

Oefenen: welke vragen kun je stellen. Twee observanten: bij gesloten vraag aanwijzen op het bord en bij open vraag aanwijzen op het bord.

Casus

- Groepjes van vier
- Twee In, coaches spelen de ruziemakers
- Twee mediators voeren een mediatorgesprek met hen (gebruik open en gesloten vragen en vat samen)
- De anderen kijken welke vragen werken en welke niet. Schrijf dit op.
- Nabespreken

Praktische invulling:

- Ruimte klaarmaken
- Map klaarmaken
- Hesjes regelen
- Foto ophangen

Conflictpapier

Datum: **Mediators:** en

Conflict tussen groep en groep

Korte beschrijving conflict:

.....
.....
.....
.....
.....

Oplossing:

.....
.....
.....

Afspraken:

.....
.....
.....
.....

Handtekening

Handtekening

shutterstock · 89179909

Is men de afspraak nagekomen? (checken na een week)

Ja

Nee

omdat.....
.....
.....

Stappenplan mediation

In 'Kinderen.. en hun rol al bemiddelaar' (Porro 2003) staat beschreven hoe leerlingen stapsgewijs vaardigheden aanleren die van belang zijn om allerlei conflicten op een goede manier op te lossen.

Dit gebeurt aan de hand van het zes stappenplan dat bij elk conflict doorlopen moet worden.

Stappenplan mediation

Te gebruiken bij het oplossen van een conflict.

Stap 1: Stop en koel af

- Vraag: 'Zijn jullie voldoende afgekoeld?'
- Is het antwoord 'ja', ga dan verder met stap 2. Geef je medeleerlingen anders meer tijd om af te koelen.

Stap 2: Praat met elkaar en luister naar elkaar

- Vraag: 'Willen jullie dat wij helpen of willen jullie het conflict zelf oplossen?'
- Als ze het zelf op willen lossen, trek jij je terug (blijf er wel bij zitten).
- Als ze jouw hulp willen, ga je verder met stap 3.

Stap 3: Zoek uit wat je medeleerlingen willen

(Hierbij mogen ze elkaar niet in de rede vallen.)

- Vraag de eerste spreker; 'Wat is het probleem?'
- Vraag de tweede spreker: 'Wat is het probleem?'
- Samenvatten wat er is gebeurd.

Stap 4: Bedenk veel oplossingen

- Vraag: 'Wat kunnen jullie doen om het conflict op te lossen?'
- Schrijf alle ideeën op een blaadje

Stap 5: Kies het idee dat iedereen het beste vindt

- Als je een idee bespreekt van het ene kind, vraag je aan het andere kind: 'Vind jij dat ook een goed idee?'
- Als het antwoord nee is, behandel je het volgende idee.
- Als het antwoord ja is, vraag je: 'Is het conflict nu opgelost?'

Stap 6: Laat je medeleerlingen een plan maken

- Vraag: 'Wat is het plan?'
- Zeg: "Gefeliciteerd met het oplossen van jullie probleem!"

